

החלטת הממונה על המשמעת – פסק דין

1. הנקבלת תלמידה לתואר מוסמך במדעי הרוח. במסגרת אחד הקורסים היה עליה להגיש עבודת סיכום קורס, במשקל 100% מהציון. הנחיות העבודה קבעו כי "שימוש ב-AI מותר רק לצורך חיפוש ביבליוגרפי, סיעור 'מוחות', ועריכה לשונית (במקרה של סיעור 'מוחות' ועריכה לשונית יש לציין שימוש זה בגוף העבודה)". עם זאת, לפי כתב הקובלנה, התברר כי הנקבלת נעזרה ב-AI לכתובת העבודה עצמה תוך הפנייה, למשל, למקורות לא קיימים, בניגוד להנחיות. בכך ייחס כתב הקובלנה לנקבלת עבירות של הפרת הוראות בעבודה והונאה בעבודה (סעיפים 29.4, 29.3 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) (להלן: "התקנון" או "תקנון המשמעת").
2. בדיון ההקראה שהתקיים בפניי (באופן מקוון) הודיעו הצדדים כי הגיעו להסדר טיעון. על פי ההסדר, הנקבלת מודה בעבירת הפרת ההוראות, כאשר עבירת ההונאה תימחק מכתב הקובלנה. הצדדים הסכימו כי על הנקבלת יושט עונש של פסילת הקורס וכן הרחקה על תנאי. בדיון הקבילה ציינה את קשיי הוכחת היסוד הנפשי של הנקבלת כשיקול מרכזי להסדר.
3. נקודת המוצא לבחינת הסדר הטיעון היא שיש להותיר שיקול דעת רחב לקבילה – כידוע, "מן הראוי לסגת מהסדר טיעון, הן לטובת ההגנה והן לטובת הקבילה, רק בנסיבות חריגות" (ע/2016/2). ואכן, כפי שיובהר להלן, על אף קשיים בהסדר הטיעון מצאתי לנכון לאשרו. להלן פירוט שיקוליי.
4. מעיון בחומרי התיק עולה תמונה מטרידה של שימוש ב-AI, שנועד, על פני הדברים, להעניק יתרון לא-הוגן. בעוד שהנקבלת הצהירה כי נעזרה ב-AI רק לצורך "תרגום וניסוח . . . + חיפוש של מקורות לסקירת ספרות", קיימות אינדיקציות רבות לשימוש נרחב ב-AI. כך, העבודה מפנה למספר קטן של מקורות (שבעה), כאשר מקור מרכזי הוא מאמר שנכתב על ידי מרצת הקורס (!) בתוך ספר שפורסם ב-2019 בעריכתה של מרצת הקורס (!!!). עם זאת, מקור ספרות זה – וליתר דיוק, הן המאמר והן הספר – אינם קיימים כלל במציאות. בדומה, גם ביחס למקורות אחרים ניתן לזהות, על פני הדברים, דפוס של שימוש לא-הוגן ב-AI, כגון אי-דיוקים בהפניה למקור, והתייחסות בטקסט שאינה משקפת את התוכן באותו מקור. דברים דומים ניתן לומר על אופן ניסוח העבודה, שאופייני ל-AI. זוהי, כאמור, תמונה מטרידה. יש יסוד לחשד כי העבודה אינה מקורית.
5. כתב הקובלנה ייחס לנקבלת עבירה של הונאה, והסדר הטיעון מבקש למחוק עבירה זו מכתב הקובלנה. עבירת ההונאה דורשת הוכחת כוונה (לרבות הוכחה מהראיות הנסיביות, ס' 57.5 לתקנון), ומחייבת עמידה ברף של הוכחה מעבר לספק סביר (ס' 57.4), בדומה לרף הנדרש בדיון הפלילי ה"רגיל". זאת, בניגוד לעבירת הפרת ההוראות, שאינה דורשת יסוד נפשי או רף הוכחה מיוחד. כאשר הוכחה עבירת הונאה, התקנון מחייב, ככלל, עונש הרחקה בפועל של שנה (ס' 30א; והשוו גם לדיון בחשיבותו של עונש זה, ע-2015/5). מנגד, הרשעה בעבירת הפרת ההוראות אינה מחייבת עונש הרחקה. ואכן, באופן טיפוסי הענישה בעבירת הפרת ההוראות אינה כוללת הרחקה בפועל (וראו גם הדיון בעניין ד-2025/9).
6. לאור החשש לשימוש גורף ב-AI במקרנו, ניתן לתהות האם אין מקום לעמוד על בירור עבירת ההונאה. כזכור, שיקול מרכזי למחיקת עבירת ההונאה הוא קשיי הוכחת היסוד הנפשי. בדיון ההקראה עלה מדברי בא כוח הקבילה כי קשיים הוכחתיים אלו נוגעים באופן רחב יותר לשימוש ב-AI, שכן הבינה המלאכותית יוצרת מסמך שאינו מועתק ממסמך קודם. מדברי בא כוח הקבילה דומה כי רק במקרים חריגים שבהם ברורה כוונת הנקבלים ניתן יהיה להוכיח את עבירת ההונאה בתיקי AI.
7. זהו תיק ה-AI הראשון המובא לעיוני. בעתיד לבוא, מן הסתם, יגיעו תיקים נוספים רבים כאלו. יש לצפות כי הקבילה תגבש עם הזמן מדיניות סדורה לעניין הסנקציה המשמעית הראויה בגין שימוש ב-AI. בדומה, ניתן לצפות שעם הזמן תגובש גם מדיניות סדורה יותר מצד רשויות האוניברסיטה ומרציה לגבי ההנחיות הניתנות לסטודנטים ואופי עבודות הבית בעידן ה-AI.

8. כשלעצמי, ככל שקשיי ההוכחה אינם מאפשרים, ככלל, הרשעה בעבירת ההונאה, סבורני כי הכיוון הראוי הוא החמרת הענישה בעבירת הפרת ההוראות, לרבות עונש הרחקה בפועל במקרים המתאימים (וראו גם האמירות ברוח זו בעניין ע-2015-5 הנ"ל). אכן, כאשר מדובר בהפרת הוראות חמורה, מן הראוי להשית עונש הולם (השוו לעניין ד-2025-9 הנ"ל בו קבעתי עונש הרחקה בפועל, עם אפשרות להמרה בעבודות לטובת הציבור, במקרה בוטה של הפרת הוראות).

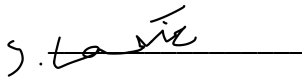
9. על פני הדברים, בענייננו מדובר במקרה של הפרת הוראות על הצד החמור, על גבול הניסיון המודע לקבל יתרון לא-הוגן. כך, על ידי הגשת עבודה "מן המוכן" – שמשקלה, כזכור, 100% מן הציון הסופי, ושהוגשה על ידי תלמידה לתואר מתקדם.

10. על אף דברים אלו, מצאתי לנכון לאשר את הסדר הטיעון. כזכור, מן הראוי להעניק שיקול דעת רחב לקבילה בכל הנוגע להסדרי טיעון. בנוסף לעקרון כללי זה, אדגיש את התקדימיות של מקרנו. זהו כאמור תיק ראשון בנושא AI המובא להכרעה, ומן הסתם, אחד מתיקי ה-AI הראשונים באוניברסיטה. אמות המידה המשמעותיות יגובשו טוב יותר לעתיד לבוא. בנסיבות אלו, מן הראוי להקל עם הנקבלת (והשוו גם לתוצאה בעניין ע-2015-5 הנ"ל).

11. אשר על כן, אני מאשר את ההסדר אליו הגיעו הצדדים וגוזר את עונשה של הנקבלת כדלקמן:

- א. פסילת הקורס נשוא הקובלנה.
- ב. הרחקה על תנאי של שני סמסטרים, למשך שנתיים מיום מתן פסק הדין.

פסק הדין ניתן היום, 25.12.2025.

ד"ר שי נ. לביא

הממונה על המשמעת